

Η παρουσία της Αρχαίας Ρώμης στη σύγχρονη ποπ κουλτούρα:

Η περίπτωση του Αστερίξ του Γαλάτη

Πρότυπο ΓΕ.Λ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης

Μαθητές: Κούκα Νίκη, Λέκα Σοφία, Καρακασίδου-Αθανασίου Μαρία-Ελπίδα, Ντ'Ορια Ελένη-Ρενάτα, Πατερίτσα Αντωνία, Καλογιάννη Αικατερίνη, Βογιατζή Νεφέλη-Φωτεινή, Βαρδή Ρέα, Λύκου Ζωή, Σκλάβου Παρασκευή Αρμάου Ερριέτα, Νονότα Σοφία, Βαγουρδής Κωνσταντίνος, Ασπρογέρακας Χριστόφορος, Δαλαμάγκας Δημήτριος, Κόλλιας Αντώνιος, Ιωάννου Νικόλαος, Ψειμάδας Χρήστος, Σκαρτσιλής Αντώνιος, Σαράφογλου Βασίλειος-Εμμανουήλ

Εκπαιδευτικοί: Θώδης Γεώργιος, (Φιλολόγος), Αρναούτη Ειρήνη, (Αγγλικής Φιλολογίας)

Η Αρχαία Ρώμη έχει τεράστια επίδραση στον μοντέρνο κόσμο. Παρόλο που έχουν περάσει χιλιάδες χρόνια από την ακμή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ακόμα μπορούμε να δούμε στοιχεία της στην τέχνη, την αρχιτεκτονική, την τεχνολογία, τη λογοτεχνία, τη γλώσσα και τη νομοθεσία μας. Από τις γέφυρες, τα υδραγωγεία και τα στάδια μέχρι και τις λέξεις που ακούμε κάθε μέρα, οι αρχαίοι Ρωμαίοι έχουν αφήσει το σημάδι τους στον κόσμο μας. Μπορούμε να βρούμε στοιχεία της Ρωμαϊκής επιρροής σε διάφορες δομές και μορφές κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του δυτικού πολιτισμού.

Όχι μόνο τα στάδιά μας μοιάζουν με τα Ρωμαϊκά, αλλά και όλη η κουλτούρα των επαγγελματιών ομάδων, με τα χαρακτηριστικά τους χρώματα, τους θαυμαστές και τους αντιπάλους, θυμίζει τις αρματοδρομίες τους στα ιπποδρόμια.

Οι αρχαίοι Ρωμαίοι προόδευσαν σε πολλούς τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας, δημιουργώντας εργαλεία και μεθόδους που έχουν διαμορφώσει τελικά τον τρόπο με τον οποίο ο κόσμος λειτουργεί. Οι Ρωμαίοι έγιναν επιτυχημένοι αγρότες χάρη στις γνώσεις τους για το κλίμα, το έδαφος και άλλα θέματα σχετικά με τη φύτευση.

Οι αρχαίοι Ρωμαίοι μιλούσαν Λατινικά, που διαδόθηκαν στον κόσμο με την επικράτηση της Ρωμαϊκής πολιτικής εξουσίας. Πολλές λατινικές ρίζες λέξεων είναι η βάση για πολλές αγγλικές λέξεις. Στο ειδικό λεξιλόγιο για επιστήμες, το ποσοστό των λατινικών προερχόμενων λέξεων είναι μεγαλύτερο από 90%.

Οι ρωμαϊκοί νόμοι και το δικαστικό σύστημα είναι το θεμέλιο των συστημάτων δικαιοσύνης για πολλές χώρες στην Αμερική και στην Ευρώπη.

Το στρατιωτικό σύστημα της Ρώμης έχουν μιμηθεί οι περισσότεροι στρατοί στην ιστορία. Τα χαρακτηριστικά της πειθαρχίας και της οργάνωσης που ενσωμάτωσαν οι λεγεώνες της Ρώμης έγιναν κεντρικές έννοιες για τους μελλοντικούς στρατούς.

Ο τρόπος με τον οποίο ρυθμίζουμε και μετράμε τον χρόνο έχει εξελιχθεί από τους Ρωμαίους. Το ετήσιο ημερολόγιο 365 ημερών, που περιλαμβάνει όλα τα ονόματα από τους μήνες, είναι ουσιαστικά το ίδιο με αυτό που όρισε ο Ιούλιος Καίσαρας, όπως και ο χωρισμός της ημέρας σε 24 ώρες αποτελεί ρωμαϊκή επινόηση.

Ποπ κουλτούρα είναι μια λέξη που χρησιμοποιείται πολύ στις μέρες μας. Τι είναι όμως ακριβώς η ποπ κουλτούρα; Η αλληλεπίδραση της ποπ κουλτούρας με τον χρόνο είναι σαν αυτή ενός ζωντανού οργανισμού. Εξελίσσεται συνεχώς, και η μορφή και η ποιότητά της διαμορφώνεται ανάλογα με τις εποχές. Με μία πρώτη ματιά δεν φαίνεται πως είναι ικανή να επιφέρει ριζικές αλλαγές στον κόσμο και ότι η ψυχαγωγία είναι ο μόνος σκοπός της. Αν κοιτάξουμε όμως όλους τους βασικούς κλάδους της κοινωνίας μας, όπως οι τέχνες, η επιστήμη, η τεχνολογία, ο αθλητισμός και η πολιτική, παντού θα υπάρχει και κάποιος σπόρος επιρροής της ποπ κουλτούρας.

Από τότε που ο Σαίξπηρ έκανε τις προσαρμογές μοντέρνες, διάφοροι καλλιτέχνες και συγγραφείς στο πέρασμα του χρόνου δανείζονταν στοιχεία της Αρχαίας Ρώμης για τη σκηνή, την κινηματογραφική οθόνη και άλλα. Ας δούμε μερικά παραδείγματα από τον κινηματογράφο.

- Monty Python's "Life of Brian" (1979). Το "Life of Brian" ακολουθεί τη ζωή του Brian Cohen, ενός άντρα γεννημένου την ίδια μερα -και ακριβώς στο διπλανό σπίτι- με τον Ιησού Χριστό. Αφού τον θεώρησαν λανθασμένα για τον Μεσσία, ο Brian βρίσκει τον εαυτό του σε ένα ταξίδι απόλυτης σύγχυσης και θρησκευτικής σάτιρας. Η ταινία είναι γεμάτη με αστεία για τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και τελειώνει με μια παρωδία της κλιματικής σκηνής του Spartacus (1960) και μια παράξενη πολιτική διαμαρτυρία ενάντια στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

- Robert Harris: Cicero trilogy (2006-2015). Η τριλογία Cicero αποτελείται από 3 φανταστικά μυθιστορήματα -Imperium, Lustrum και Dictator- για τον Cicero που εκλέγεται με μια ομόφωνη ψηφοφορία των Ρωμαίων πολιτών. Ο αντίπαλος του είναι εξοργισμένος με την νίκη του και παίρνει έναν αιματηρό όρκο να καταστρέψει τον Cicero, να σκοτώσει την κυβέρνηση του και να καταλάβει την Ρώμη για τον ίδιο. Όμως ο Ιούλιος Καίσαρας παραμονεύει στις σκιές, νέος και άπληστος για απόλυτη δύναμη.

- Cleopatra (1963). Η Κλεοπάτρα είναι η πιο ακριβή ταινία που φτιάχτηκε ποτέ και σχεδόν χρεοκόπησε την 20th Century Fox. Σκηνοθετήθηκε από τον νικητή του Academy Award Joseph L. Mankiewicz και περιγράφει λεπτομερώς τις αυτοκρατορικές φιλοδοξίες της Κλεοπάτρας και τη σχέση της με τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία με ένα βαθμό ιστορικής ακρίβειας.

- Gladiator (2000). Στην αλλαγή του αιώνα, το Gladiator αναβίωσε το ενδιαφέρον του Hollywood για τη Ρώμη. Οι επικές αναλογίες της ταινίας κέρδισαν 5 Academy Awards. Η ταινία είχε σκοπό να βασιστεί σε αληθινά γεγονότα, αλλά ο σκηνοθέτης Ridley Scott αποφάσισε να παρεκκλίνει από τις ιστορικές αλήθειες. Πίστευε ότι οι προηγούμενες ταινίες και η ποπ κουλτούρα είχαν ήδη πλάσει τη δημόσια αντίληψη των ανθρώπων για την Αρχαία Ρώμη.

Το κόμικ Αστερίξ ή οι περιπέτειες του Αστερίξ ανήκει στην ποπ κουλτούρα και πραγματεύεται τη ρωμαϊκή ιστορία μέσα από μια πιο εκλαϊκευμένη ματιά. Είναι γαλλοβελγική σειρά κόμικς γραμμένη από τον Ρενέ Γκοσινί και εικονογραφημένη από τον Αλμπέρ Ουντερζό. Διαβάζοντας τις περιπέτειες του Αστερίξ και του φίλου του Οβελίξ μπορούμε να πάρουμε μια εικόνα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και των Ρωμαίων.

Η σειρά ακολουθεί τα κατορθώματα ενός χωριού ανυπότακτων Γαλατών που αντιστέκονται στη Ρωμαϊκή κατοχή. Η δράση τοποθετείται στο 50 π.Χ. Όλη η Γαλατία έχει πέσει στα χέρια των Ρωμαίων. Όλη;

Όχι! Οι κάτοικοι ενός μικρού χωριού της Αρμορικής, χάρη στο μαγικό φίλτρο που παρασκευάζει ο δρυΐδης Πανοραμίξ, και που τους δίνει υπερφυσική δύναμη, συνεχίζουν να αντιστέκονται στους Ρωμαίους. Γνωρίζοντας ότι η κατάκτηση του χωριού μέσω πολέμου είναι αδύνατη λόγω της υπερφυσικής δύναμης των Γαλατών, ο Ιούλιος Καίσαρας και οι Ρωμαίοι προσπαθούν κάθε φορά να κατακτήσουν το χωριό χρησιμοποιώντας κάποιο πανούργο τέχνασμα, πάντα όμως με αποτυχημένη κατάληξη. Αυτό είναι και το κύριο θέμα του κόμικ.

Ο Αστερίξ, ένας κοντός και δαιμόνιος Γαλάτης, μαζί με τον αχώριστο φίλο του, τον τεράστιο και αφελή Οβελίξ, αλλά και όλους τους συγχωριανούς τους πάντα καταφέρνουν, με τη βοήθεια του μαγικού φίλτρου, της εξυπνάδας αλλά και της καλής τους τύχης, να χαλάσουν τα σχέδια του Ρωμαίου Καίσαρα. Στο τέλος κάθε βιβλίου, η νίκη επί των Ρωμαίων γιορτάζεται με ένα μεγάλο φαγοπότη με αγριογούρουνα (αφού πρώτα δεθεί και φιμωθεί ο βάρδος Κακοφωνίξ λόγω του ανυπόφορου τραγουδιού του).

Φυσικά, τα κόμιξ απευθύνονται σε ανθρώπους όλων των ηλικιών. Ωστόσο, αυτή η σειρά βιβλίων είναι κωμική και αστεία αφού σκοπός του Γκοσινί ήταν να γίνει η υπόθεση κατανοητή και σε παιδιά μικρής ηλικίας. Οι Ρωμαίοι φαίνονται αφελείς και ευκολόπιστοι, καθώς ενώ υπερτερούν σε αριθμό, δεν καταφέρνουν να κατακτήσουν αυτό το μικρό χωριό, ακόμα και μετά από πολυάριθμες προσπάθειες. Ο Καίσαρας, ενώ παρουσιάζεται απόλυτος μονάρχης με επιβλητικό ήθος, ο στρατός του φαίνεται να ηττείται σε κάθε προσπάθεια επίθεσης. Συμπερασματικά, η Ρώμη γελοιοποιείται.

Τι είδους λαός ήταν αυτοί οι Ρωμαίοι; Αν πιστέψουμε τον Αστερίξ, που τους γνώριζε από πρώτο χέρι, ήταν τρελοί. Η φράση σήμα κατατεθέν του Οβελίξ είναι "Είναι τρελοί αυτοί οι Ρωμαίοι" ("Ils sont fous ces Romains", στα ιταλικά "Sono pazzi questi Romani"), εν συντομία SPQR, που συμπίπτει με το ακρωνύμιο από τη λατινική φράση *Senātus Populus que Rōmānus*.

Οι ιστορίες του Αστερίξ αντλούν πολλά χαρακτηριστικά και στοιχεία από την αρχαία Ρώμη. Αυτά τα χαρακτηριστικά δίνουν στις ιστορίες του Αστερίξ έναν ενδιαφέροντα ιστορικό και πολιτιστικό πλούτο, καθώς και ένα χιουμοριστικό και σατιρικό ύφος. Ορισμένα από αυτά είναι:

Σε πολλές ιστορίες εμφανίζονται ιστορικές προσωπικότητες της αρχαίας Ρώμης.

Ο Καίσαρας παρουσιάζεται ως ύπατος άρχοντας των Ρωμαίων. Ο ίδιος, αφού κατέρριψε τη δημοκρατία, καθιέρωσε το αυτοκρατορικό πολίτευμα. Η εξέχουσα θέση του Καίσαρα μειώνεται

καθώς δε μπορεί να υποτάξει τους Γαλάτες. Αυτό φανερώνεται από τη φράση: «Όλη η Γαλατία ζει εν μέσω ρωμαϊκής ειρήνης, εκτός από αυτό το μικρό χωριό αντιφρονούντων στην περιοχή σας που χλευάζει τη δύναμη του Καίσαρα». Η αποτυχία του καθιστά σαφές ότι οι Γαλάτες προτιμούν την ελευθερία τους και όχι τους περιορισμούς μιας εξωτερικής δύναμης.

Αυτό τον κάνει έναν “βολικό” κακό - αρκετά ισχυρό για να είναι σημαντικός, αλλά όχι τόσο ώστε να μην τον ειρωνεύονται.

Η Ρώμη απεικονίζεται ως μια ιμπεριαλιστική αυτοκρατορία, η οποία στοχεύει στη συνέχεια εδαφική της επέκταση εις βάρος άλλων λαών. Στον Αστερίξ, παρατηρούμε σύμβολα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας όπως ο **αετός** και το **SPQR** (Senātus Populus que Rōmānus).

Η οργάνωση του ρωμαϊκού στρατού και η ρωμαϊκή πολεμική τέχνη παρουσιάζονται με χιουμοριστικό τρόπο στις ιστορίες. Οι Ρωμαίοι στρατιώτες (Λεγεωνάριοι) οργανώνονταν σε στρατιωτικές μονάδες, τις λεγεώνες. Οι λεγεωνάριοι ήταν νέοι πολίτες και οργάνωνταν ως εξής: Η πρώτη σειρά από στρατιώτες είχε τις ασπίδες και τις λόγχες μπροστά, ενώ οι επόμενες είχαν τις ασπίδες πάνω από τα κεφάλια των μπροστινών τους. Παρ’όλη την πολεμική τους δύναμη, δεν εισέβαλαν στη Γαλατία, χάρη σε κάποιο μαγικό φίλτρο, που έδινε στους Γαλάτες υπερδυνάμεις.

Στις ιστορίες εμφανίζονται στοιχεία της ρωμαϊκής κουλτούρας, όπως οι αρχιτεκτονικές κατασκευές, οι τεχνικές επιτευγμάτων και ο πολιτισμός της αρχαίας Ρώμης.

Συχνά, στις ιστορίες χρησιμοποιούνται λέξεις και φράσεις από τη λατινική γλώσσα ή καταλήξεις λατινικών λέξεων. Πολλοί χαρακτήρες έχουν ονόματα που παραπέμπουν σε λατινικές λέξεις ή ακόμη και σε ιστορικές προσωπικότητες της αρχαίας Ρώμης. Για παράδειγμα, το όνομα του πρωταγωνιστή, παραπέμπει στον αστερισμό Asterix. Αυτές οι επιλογές ονομάτων προσθέτουν στην ενδιαφέρουσα δυναμική των χαρακτήρων και συμβάλλουν στο χιουμοριστικό ύφος των ιστοριών.

Συχνά χρησιμοποιούνται καταλήξεις που αντλούνται από την αρχαία Ρωμαϊκή γλώσσα, όπως οι καταλήξεις “-ix” στα ονόματα πολλών Γαλατών και Ρωμαίων χαρακτήρων. Αυτή η επιλογή καταλήξεων προσθέτει στο χιουμοριστικό ύφος της σειράς, καθώς προσδίδει μια ανατρεπτική πινελιά.

Οι ιστορίες παρουσιάζουν την πολιτική και κοινωνική δομή της αρχαίας Ρώμης, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών αξιωματούχων, της γραφειοκρατίας και της φορολογικής συστολής. Αντικατοπτρίζουν τις κοινωνικές τάξεις της αρχαίας Ρώμης, συμπεριλαμβανομένων των πλούσιων πολιτών, των στρατιωτών, και των σκλάβων. Παράλληλα, διακρίνουμε την κοινωνική διαφοροποίηση στη Ρώμη: σκλάβοι, απλοί πολίτες και πατρίκιοι, όλοι στα κόμιξ του Αστερίξ.

Μέσω του Αστερίξ παρατηρούμε επίσης την πολυάσχολη καθημερινότητα των Ρωμαίων. Η Ρωμαϊκή Αγορά ήταν ένα από τα πιο συνηθισμένα μέρη συγκέντρωσης των Ρωμαίων. Έμβλημα της ζωής των Ρωμαίων ήταν η παρακολούθηση μονομαχιών και των αγώνων του Ιπποδρόμου.

Οι περιπέτειες του Αστερίξ και των φίλων του συχνά λαμβάνουν χώρα σε περιοχές της αρχαίας Ρώμης, αναδεικνύοντας διάφορες πτυχές του γεωγραφικού και πολιτιστικού πλούτου της περιοχής.

Συνοψίζοντας, η μακροχρόνια επιρροή του Ρωμαϊκού πολιτισμού σε κάθε πτυχή της σύγχρονης κοινωνίας είναι προφανής, όχι μόνο στην μορφή καλαίσθητων έργων τέχνης και αφηρημένων φιλοσοφικών εννοιών, αλλά και στις ίδιες τις θεμελιώδεις κοινωνικές και πολιτικές οργανωτικές δομές των σύγχρονων κρατών με επιστημονικές καινοτομίες που παρουσιάζουν εφαρμογές σε άπειρα πεδία, από την αστρονομία έως τη γεωργία. Έτσι μπορεί ίσως να ειπωθεί πως αποτελεί -μαζί με τον ελληνικό πολιτισμό- την κινητήρια δύναμη της εξέλιξης που μας έφερε στο σημερινό μας επίπεδο.

Ταυτόχρονα, η περίπτωση του Αστερίξ του Γαλάτη αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα εκλαϊκευμένης παρουσίασης του Ρωμαϊκού κόσμου, εφόσον πετυχαίνει ταυτόχρονα μια εντυπωσιακή ισορροπία ανάμεσα στην αναμετάδοση της σπουδαιότητας και μεγαλοπρέπειας της αρχαίας Ρώμης με μια υγιή δόση σάτιρας για τις ιδιομορφίες και ιδιοτροπίες του πολιτισμού αυτού.

Οι προσεκτικά επιλεγμένες λεπτομέρειές του, προσδίδουν μια ιστορική αυθεντία στο κόμικ χωρίς να χαλάνε την ευχάριστη και ψυχαγωγική φύση του, καθιστώντας το έτσι, ένα μοναδικό «φαβορί» στο πάνθεο της ρωμαϊκής συνεισφοράς στην σημερινή ποπ κουλτούρα.